

Кишинська О.О., аспірантка Інституту інформаційних технологій і засобів
навчання НАПН України, м. Київ

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛІВ
ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В КОНТЕКСТІ
ПРОЕКТУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО
НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА**

**РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
УЧИТЕЛЕЙ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В
КОНТЕКСТЕ КОМПЬЮТЕРНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ УЧЕБНОЙ
СРЕДЫ**

**DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE
TEACHERS OF PHILOLOGICAL SPECIALITIES IN THE CONTEXT
OF DESIGNING OF COMPUTER BASED LEARNING
ENVIRONMENT**

Анотація: Аналізується процес розвитку професійних компетентностей вчителів філологічних спеціальностей в контексті проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища. Представлені засоби навчання з використанням веб-орієнтованих систем перекладу фахових іншомовних текстів для вчителів філологічних спеціальностей в процесі навчання курсу. Аналізується проблема здійснення якісного перекладу фахових іншомовних текстів з використанням веб-орієнтованих систем перекладу та пропонується перегляд підготовки майбутніх вчителів філологічних спеціальностей у середовищі веб-орієнтованих систем перекладу. Ефективний розвиток професійних компетентностей вчителів філологічних спеціальностей можливий за умови виявлення та подальшого впровадження нових методів, та засобів навчання в процес навчання майбутніх вчителів, що зумовить педагогічно логічне поєднання традиційної системи навчання з комп'ютерно орієнтованою системою навчання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: Проектування комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища, вчителі філологічних спеціальностей, веб-орієнтовані системи перекладу, фахові іншомовні тексти, професійні компетентності.

Аннотация: Анализируется процесс развития профессиональной компетентности учителей филологических специальностей в контексте проектирования компьютерно ориентированной учебной среды.

Представлены средства обучения с использованием веб-ориентированных систем перевода профессиональных иноязычных текстов для учителей филологических специальностей в процессе обучения курса. Анализируется проблема осуществления качественного перевода профессиональных иноязычных текстов с использованием веб-ориентированных систем перевода и предлагается рассмотрение подготовки будущих учителей филологических специальностей в среде веб-ориентированных систем перевода. Эффективное развитие профессиональных компетентностей учителей филологических специальностей возможно при условии выявления и последующего внедрения новых методов и средств обучения в процесс обучения будущих учителей, что приведет педагогически логическое сочетание традиционной системы обучения с компьютерно ориентированной системой обучения в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: проектирование компьютерно ориентированной учебной среды, учителя филологических специальностей, веб-ориентированные системы перевода, профессиональные иноязычные тексты, профессиональные компетентности.

Annotation: Analyzes the process of development of professional competences of future teachers of philological specialties in the context of designing of computer based learning environment. Presented the learning tools of teaching with using the web-oriented system of translation professional foreign language texts for teachers of philological specialties in the process teaching the course. Analyzes the problem of implementation quality professional translation of foreign texts with using web-oriented system of translation and proposing revision of training future teachers of philological specialties in web-oriented system of translation environment. Effective development of professional competencies of teachers of philological specialties is possible if the identification and subsequent implementation of new methods and learning tools in the training process of future teachers, which will be pedagogically logical combination of traditional learning systems with computer based learning system of teaching in higher education.

Keywords: designing of computer based learning environment, teachers of philological specialties, web-oriented system of translation, foreign language texts, professional competences.

Один із напрямів розвитку освіти є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечить подальший вплив на ефективність процесу навчання, доступність і якість освіти, підготовку

майбутніх фахівців до самонавчання в комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі. Основною проблемою є здійснення якісного фахового перекладу текстів вчителями філологічних спеціальностей з використанням веб-орієнтованих систем перекладу. Вимагається перегляд змісту, методів та засобів навчання, а також повної модернізації всього науково-методичного забезпечення навчально-пізнавального процесу.

Проблеми педагогічного проектування досліджувалися: М. Бурдою А. Гуржієм, А. Кижнером, В. Кругликом, Ю. Рамським, О. Гриб'юк, Г. Скрипкою, В. Черненко, зокрема з іноземних мов – Я. Булаховою, А.О. Вербицьким, А. Зубовим, Є. Заір-Бек, Л. Левін, Д. Левітес, Д. Піт, В. Редько, А.П. Тряпичиною, А.В. Хуторським, С. Шацьким, J. Dewey, G. Dudeney, N. Hockly, K. Brucher, M. Collins, M. Simonson, A. Thompson, W. Kilpatrick. Незважаючи на численні дослідження в цій галузі, проблемі проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в процесі розвитку професійних компетентностей вчителів філологічних спеціальностей було мало проаналізовано та досліджено.

Актуальними є постановка і пошук шляхів вирішення проблем розвитку професійних компетентностей вчителів філологічних спеціальностей в контексті проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища. Ефективний розвиток професійних компетентностей вчителів філологічних спеціальностей можливий за умови виявлення та впровадження нових методів, та засобів навчання в процес навчання майбутніх вчителів, що зумовить педагогічно логічне поєднання традиційної системи навчання з комп'ютерно орієнтованою системою навчання у вищих навчальних закладах.

Проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища полягає у впровадженні навчального курсу для вчителів філологічних спеціальностей з використанням веб-орієнтованих систем перекладу як зручний та ефективний засіб для редагування та створення якісного перекладу іншомовних фахових текстів. [1] В процесі проектування

комп'ютерно орієнтованого навчального середовища суб'єкти виконують наступні функції: формування відповідних компетентностей, оцінювання факторів впливу, визначення стратегії діяльності навчального закладу, оцінка ризиків та освітніх ресурсів, добір маршруту навчального процесу, розроблення технологій та методик засвоєння студентами необхідних компетентностей, експертиза навчальних програм та оцінювання компетентнісного результату.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що проблеми проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища є актуальним питанням сьогодення серед науковців та педагогів у різних сферах діяльності.

Поняття *проектування* у педагогічному посібнику – це (від лат. «кинути вперед») науково обґрунтоване визначення системи параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану існуючого проекту - прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану чи процесу в єдності зі способами його досягнення [2].

Є.С. Заїр-Бек розглядає *педагогічне проектування* як прикладний науковий напрямок педагогіки та практичної діяльності, що націлений на вирішення завдань розвитку, перетворення, удосконалення, розв'язання суперечностей в сучасних освітніх системах[4].

Проектування педагогічного процесу – цілеспрямоване творче попереднє визначення і конструювання програми спільної діяльності суб'єктів та її подальшої реалізації, яка спрямована на забезпечення особистісно-розвивального підходу [3].

В наш час комп'ютерно орієнтовані технології займають все більш вагомe місце не тільки серед інформатиків, програмістів та інженерів, а й серед перекладачів, лінгвістів та філологів. Тому актуальною темою стає використання програм перекладачів, електронних словників та інших веб-орієнтованих систем перекладу текстів, що є на сьогоднішній день зручним підручним засобом, а також оптимізує процес розуміння

іншомовної комунікації. На сьогоднішній день, веб-орієнтовані системи перекладу (програми-перекладачі, електронні словники) які більш-менш виконують адекватний переклад іншомовних текстів, але без певних лінгвістичних знань мови довіритися програмі-перекладачу неможливо, адже веб-орієнтовані системи перекладу не є досконалими й досі не доведені до повної автоматизації процесу перекладу текстів.

Невисока якість одержуваного перекладу програмою-перекладачем, залежить від поганої формалізації природних мов під час перекладу тексту. Ціль такого перекладу проста, переклад з однієї мови на іншу. Але реалізація такого перекладу стикається з певними перешкодами, які ще до кінця не досліджені. Основною проблемою є розпізнання чіткого значення слова або виразу тої чи іншої мови. На основі практичного досвіду є приклади слів з не одним значенням в різних контекстах. Веб-орієнтовані системи перекладу, розглядаються на сьогоднішній день, як допоміжний засіб для перекладу іншомовних текстів, що значно заощадить час та покращить процес перекладу. Під час перекладу програма-перекладач розцінюється як інструмент, що робить процес перекладу ефективнішим, а переклад - точним. Словники, в свою чергу, забезпечують переклад необхідного слова, а задача перекладача це вибір потрібного варіанту перекладеного програмою-перекладачем.

Педагогічне проектування полягає в розробці навчального курсу в якому ретельно підібрані методи та засоби навчання, що можуть застосовуватися вчителем й студентом в педагогічній практиці як дистанційно так й аудиторно. Основними засобами навчального курсу є програми-перекладачі та велика кількість словників (ABBYY Lingvo, Abby Lingvo live, Multitran, PROMT Professional 10, PRAGMA 6.X, Web Translator, Google-Translator, Systranet), з-за допомогою яких вчитель філологічних спеціальностей зможе швидко та ефективно редагувати матеріал з фахового напрямку, створювати якісний переклад фахових іншомовних текстів, як в режимі on-line, так й в режимі off-line.

Було проаналізовано найпопулярніші програми-перекладачі та словники. Був зроблений аналіз якості перекладу, який можна поділити на аналіз технічних характеристик та аналіз основних ознак програм-перекладачів. До технічних характеристик програм-перекладачів відносимо такі підpunkти: переклад PDF- документів зі збереженням форматування; переклад інтернет-сторінок з можливістю одночасного показу оригіналу та перекладу; переклад електронної пошти в Microsoft Outlook 2000-2013; автоматичне визначення мови і тематики початкового тексту; автоматизація процесів відбору й управління термінологією (просунутий режим); інструменти для професійної роботи із словниками (порівняння, поєднання словників); спеціалізовані профілі для перекладу галузевої інформації різних типів; переклад IT- документації; переклад наукових статей, обзорів; наявність електронних словників; можливість голосового перекладу; великий вибір мов; збереження перекладу в розмовнику (для користувачів які мають Google акаунт); можливість збереження перекладу на комп'ютер.

До основних ознак програм-перекладачів відносимо: функціональність; зручність використання; інтерфейс; доступність; якість перекладу.

Програми-перекладачі є ефективним та зручним помічником в процесі перекладу іншомовних текстів, але такий переклад потребує кропіткого редагування спеціалістом з певними лінгвістичними знаннями мови. До найпоширеніших помилок веб-орієнтованих систем перекладу можна віднести: дослівний переклад тексту; неправильне визначення частини мови; відсутність артикля; неправильний вибір артикля; невірний переклад іменника; невірний переклад особового займенника; невірний переклад прийменника; невірні закінчення; орфографічні помилки; невірний переклад дієслівних форм.

Для прикладу, у вигляді таблиці пропонується огляд роботи з програмою перекладачем. Такий переклад планується здійснювати на

лабораторних заняттях майбутніми вчителями філологічних спеціальностей в процесі навчання курсу. Нами було розглянуто найпоширенішу програму-перекладач Google-Translator. В таблиці представлено варіанти виразів та словосполучень, які перекладач Google-Translator мав перекласти з української мови на англійську. В четвертій колонці наведено тлумачення, чому саме перекладач може запропонувати той чи інший варіант перекладу, та чому саме дійсний переклад є вірним результатом.

Таблиця

Вираз, словосполучення	Переклад перекладача (Google-Translator)	Дійсний переклад	Тлумачення
Електронне навчання	E-learning	electronic learning, e-learning	Суттєвих зауважень немає. (від англ. <i>E-learning</i> , скорочення від <i>Electronic Learning</i>)
Інформаційне суспільство	Information society	information society	Суттєвих зауважень немає.
Засоби навчання	learning tools	learning tools	Суттєвих зауважень немає.
Інтерактивні навчальні технології	Interactive training technology	interactive training technologies	Проблема в заміні форми множини одиною чи навпаки. Коли йдеться про «інтерактивні навчальні технології», мається на увазі окремі методи навчання.
Лабораторне заняття	Laboratory lesson	laboratory lesson	Суттєвих зауважень немає.
Курсові проекти	Course projects	course projects, term papers	Суттєвих зауважень немає.
Метод навчання	teaching methods	teaching method	Форми однини та множини слова «навчання» ідентичні. Можливо, проблема з більш частим уживанням сполуки «teaching methods» (на відміну від «teaching method»).
Педагогічна діяльність	Education activity	Pedagogical work	Термін «education activity» вживається, коли йдеться про окрему дію, а не про діяльність як

Практичне заняття	practice session	practical session, practical class	комплексне, інакше кажуть «pedagogical work». Залежно від різних відтінків значення, можливі різні формулювання. Сполука «practice session» менш уживана.
Самостійна робота	independent work	independent work, solitary work (у різних значеннях)	У педагогіці існують два основні терміни: «independent work» (робота аудиторії з учителем); «solitary work» (робота в групі) обов'язковим є врахування сфери вживання лексем.
Форма навчання	Form of study	mode of education	Порушена сполучуваність слів: те, що в українській мові називають «формою навчання», в англійській іменують «mode of education».
Форма організації навчання	The form of training organization	form of teaching	«Форма організації навчання», «form of teaching» – саме такі словосполучення наразі є вірним варіантом.
Зміст вищої освіти	The content of higher education	content of higher education	Порушена проблема вживання артиклів. Це може бути пов'язано з частим уживанням того чи іншого слова з «а», «the» чи нульовими артиклями відповідно. «Content of higher education» – це не речення, не має відповідного контексту, щоб розуміти, йдеться про зміст загалом чи конкретний зміст.
Автоматизований переклад текстів	Automated translation texts	partly automatic text translation, computer-aided translation	В українській мові «автоматичний» – цілком керований машиною, «автоматизований» – керований частково машиною, частково – людиною. В англійській мові варіант «partly automatic texts translation» є найбільш точним.

Авторизація (клієнта)	Log in (clients)	clients authorizatio n, clients logging in, clients signing in	У значенні «вхід в акаунт» (комп'ютерна галузь) доцільно вживати терміни (clients logging in, clients signing in). Коли ж йдеться про банківську справу та ін. – виправданий термін «clients authorization». Форма «log in» відповідає українському «авторизуватися» («входити в акаунт»), тобто дієслову. Для перекладу віддієслівних іменників на кшталт «авторизація», «читання», «говоріння» коректно вживати форми на -ing (герундії): , «logging in», «reading», «speaking».
Каталог	Catalog	Catalogue	Запозичення з французької мови – catalogue. Вказує на синонім та термін близький по значенню. Вживається у поєднанні з : - parts catalog; - preferred parts catalog (каталог запасних деталей); - standards catalog (каталог стандартів) - union catalog (об'єднаний каталог)
Канал	Channel	Channel	Суттєвих зауважень не має. (від лат. canalis — труба) Вживається у значенні (штучний) canal; (морський) channel
Комп'ютерна програма	Computer program	Computer program	Суттєвих зауважень не має. Program – американізм запозичений та змінений від британського Programme.

До розгляду пропонується фрагмент навчального курсу з використанням веб-орієнтованих систем перекладу фахових іншомовних текстів. Один змістовий модуль розрахований на 30 годин, з них: 10 годин лекцій; 4 години практичних; 2 години лабораторних занять; 2 години

самостійної роботи; 4 години індивідуальної роботи; 8 годин модульного контролю.

I. Тематичний план навчального курсу

Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
	Разом	Лекційних	Практичних	Лабораторних	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I							
Тема 1. Переклад. Види перекладу: усний, письмовий, послідовний, синхронний, буквальний, адекватний		2				1	2
Тема 2. Різновиди перекладу: суспільно-політичний, художній, науково-технічний, реферативний переклад, анотаційний переклад		2				1	2
Тема 3. Особливості використання веб-орієнтованих систем перекладу		2	2	2	1	1	2
Тема 4. Використання програмних засобів перекладу: (програми-перекладачі, електронні словники)		2	2		1	1	2
Разом за модуль I	30	10	4		2	4	8

Навчальний процес під час навчання курсу з використанням веб-орієнтованих систем перекладу здійснюватиметься за такими організаційними формами навчання:

Навчальні заняття – це лекції, практичні заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань, педагогічна практика перекладу, контрольні заходи, бінарні уроки. Основними видами навчальних занять, є лекції, практичні, індивідуальні заняття, консультації.

Лекційні та практичні заняття проводитимуться в контексті підвищення кваліфікації вчителів філологічних спеціальностей в середовищі веб-орієнтованих систем перекладу, де основною метою є розвиток професійних компетентностей майбутніх вчителів філологічних спеціальностей. Застосування методів навчання визначається специфікою фахового напрямку навчального плану.

Заняття з використанням веб-орієнтованих систем перекладу проводитимуться з урахуванням технологічної та іншомовно-комунікативної методики, спрямованою на формування й подальший розвиток комунікативної, лінгвістичної, лінгвокраєзнавчої та методичної компетентностей, поповнення словникового запасу, розвиток професійних вмінь та навичок використання веб-орієнтованих засобів перекладу в педагогічній та професійній діяльності. На заняттях з практики перекладу з використанням веб-орієнтованих засобів перекладу, основна увага приділяється формуванню й подальшому розвитку компетентностей у галузі інформаційно-комунікаційних технологій (використання програмних засобів перекладу фахових іншомовних текстів, оновлення змісту навчання та виховання, розробка та апробування нових педагогічних технологій: використання методів проектування і моделювання; веб-орієнтовані системи перекладу). На практичних заняттях, також широко використовуватимуться кейс-метод та метод проектів, що сприятиме розвитку до самонавчання та навчання в командній роботі, зокрема, організації та планування робочого процесу в

процесі виконання завдань. Бінарний урок заключається у співпраці двох викладачів, де основною метою одного викладача - це виклад теоретичного та практичного матеріалу з основ перекладу фахових текстів, а мета іншого викладача – це процес перекладу з використанням веб-орієнтованих систем перекладу фахових іншомовних текстів.

На підставі проведених досліджень можна стверджувати, що процес розвитку професійних компетентностей вчителів філологічних спеціальностей в контексті проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища є перспективним напрямком щодо модернізації процесу навчання, а визначені засоби навчання дійсно впливають на підвищення рівня фахової підготовки майбутніх вчителів філологічних спеціальностей. Необхідна подальша робота у напрямку продовження розробки науково-методичного і дидактичного забезпечення щодо використання веб-орієнтованих систем перекладу в комп'ютерно-орієнтованому навчальному середовищі. Доцільно спрямувати дослідження на створення оптимальних умов для підвищення кваліфікації майбутніх вчителів філологічних спеціальностей в процесі перекладу фахових іншомовних текстів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Гриб'юк О.О. Педагогічне проектування комп'ютерно орієнтованого середовища навчання дисциплін природничо-математичного циклу в загальноосвітніх навчальних закладах/ Гриб'юк О.О.// Наукові записки. - Випуск 7. - Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3 - Київ: 2015, С. 38-50 [Електронний ресурс] Інформаційні технології і засоби навчання. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10264/1/stattia-grybiuk-kirovograd%2B.pdf>

2. Зайченко І.В. Педагогіка: навч. посібник [для студ. вищих пед. навч. закл.] / І.В. Зайченко - К., «Освіта України», 2006.- 528 с.
3. Коротов В.М. Педагогическое проектирование и диагностика// Введение в педагогику. – М.: Изд-во УРАО, 1999. –С.149-180
4. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посіб. / О.М.Пехота, В.Д.Будак, А.М.Старева та ін; За ред. І.А.Зязюна, О.М.Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – С. 104.
5. Laborda J.G., Roayo T. M. (2007). Book review: How to teach English with Technology (Gavin Dudeney & Nicky Hockly). Educational Technology & Society, 10 (3), 320-324.

References (translated and transliterated)

1. Grybyuk O.O. Design of computer-based learning environment disciplines of natural-mathematical cycle in secondary schools /Grib'yuk O.O. // Naykovi zapysky. – Vypusk7. – Seriya: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i technologichnoi osvity. Chastyna 3 – Kyiv: 2015.- S.38-50 – [online] Informatsiyni technologii i zasoby navchannia. Available from: <http://lib.iitta.gov.ua/10264/1/stattia-grybiuk-kirovograd%2B.pdf> (in Ukrainian).
2. Zaychenko I.V. Pedagogika: navch. posibnyk [dlia stud.vysyh ped. navch. zakl.] / I.V.Zaychenko – K., “Osvita Ukrainy”, 2006. – 528 с. (in Ukrainian).
3. Korotov V.M. Pedagogical design and diagnostics // Vvedenie v pedagogiku. – М.: Izdatelstvo URAO, 1999. – S. 149-180. (in Russian).
4. Training of future teachers to introduce educational technology: Navch. posib. / O.M. Pechota, V.D. Budak, A.M. Stareva ta in.; Za red. I.A.Ziaziuna, O.M.Pechoty. – K.: Bydavnyctvo A.S.K., 2003. – S. 104. (in Ukrainian).

5. Laborda J.G., Royo T. M. (2007). Book review: How to teach English with Technology (Gavin Dudeney & Nicky Hockly). Educational Technology & Society, 10 (3), 320-324. (in English).

Author's background

1. **P.I.** Olga Kyshynska
2. **Date of Birth:** 12.11.1989
3. **Education:** Kyiv Slavonic University, 2006-2012 higher education diploma. Qualified as English philology.
4. **Work/ Experience:** post-graduate in the Institute of information technologies and learning tools of NAPS of Ukraine.
5. **Address:** 3, Stroiteley Street, apt. 58, Kyiv, 02105.

Phone: 096-334-77-88

Справка об авторе

1. **ФИО.** Кишинская Ольга Александровна
2. **Год рождения:** 12 ноября 1989 г.
3. **Образование:** Окончила в 2012 году Киевский Славистический университет и получила высшее образование по специальности «Филология английского языка».
4. **Место работы/обучения:** Аспирантка II года обучения Института информационных технологий и средств обучения НАПН Украины.
5. **Адрес, телефон:** г. Киев, ул. Строителей, 3 кв. 58, 02105

тел. 096-334-77-88

Довідка про автора

1. **П.І.** Кишинська Ольга Олександрівна
2. **Рік народження:** 12 листопада 1989 року
3. **Освіта:** Закінчила у 2012 році Київський Славистичний університет і отримала вищу освіту за спеціальністю "Філологія англійської мови".

4. **Місце роботи/навчання:** Аспірантка II року навчання Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

5. **Адреса, телефон:** м. Київ, вул. Будівельників, 3, кв. 58, 02105

тел. 096-334-77-88